

POSTANOWIENIE Z DNIA 5 LUTEGO 2003 R.

V KK 241/02

Z uwagi na treść art. 1 § 2 k.k.w. oraz podstawy kasacji określone w art. 523 § 1 k.p.k., niedopuszczalne jest zaskarżenie kasacją prawomocnych postanowień sądu wydawanych w postępowaniu wykonawczym w zakresie, w jakim podlegają one korygowaniu w trybie przewidzianym w art. 24 § 1 k.k.w.

Przewodniczący: sędzia SN R. Malarski.

Sędziowie SN: M. Buliński, E. Gaberle (sprawozdawca).

Prokurator Prokuratury Krajowej: K. Parchimowicz.

Sąd Najwyższy w sprawie Dawida M., skazanego za przestępstwo określone w art. 158 § 3 k.k. i inne, po przeprowadzeniu w Izbie Karnej rozprawy w dniu 21 stycznia 2003 r., i w dniu 5 lutego 2003 r., w związku z kasacją wniesioną przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego od postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 23 listopada 2001 r., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w J. z dnia 12 października 2001 r.

p o z o s t a w i ł k a s a c j ę b e z r o z p o z n a n i a, a kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążył Skarb Państwa.

Z u z a s a d n i e n i a :

Postanowieniem z dnia 12 października 2001 r. Sąd Okręgowy w J. odwołał na podstawie art. 160 § 1 k.k.w. warunkowe zwolnienie Dawida M., ponieważ skazany popełnił w okresie próby umyślne przestępstwo określone w art. 278 § 1 k.k., za które został skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 19 czerwca 2001 r. na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Sąd Apelacyjny w W. nie uwzględnił zażalenia skazanego i postanowieniem z dnia 23 listopada 2001 r. utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Kasację od postanowienia sądu odwoławczego wniósł w trybie art. 521 k.p.k. na korzyść skazanego Prokurator Generalny i domagając się uchylenia orzeczeń wydanych przez sądy obu instancji zarzucił „rażące i mające wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego wykonawczego, tj. art. 160 § 1 k.k.w., polegające na zastosowaniu tego przepisu mimo braku ku temu przesłanek”. W uzasadnieniu kasacji podniesiono, że wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 19 czerwca 2001 r., stanowiący podstawę odwołania w okresie próby warunkowego zwolnienia, uprawomocnił się w dniu utrzymania go w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w J. z dnia 9 kwietnia 2002 r.

Kasacja Prokuratora Generalnego została skierowana do rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k., lecz postanowieniem z dnia 18 października 2002 r. Sąd Najwyższy skierował ją do rozpoznania na rozprawie, wskazując w uzasadnieniu na potrzebę rozważenia, czy nie zachodzą przesłanki fakultatywnego odwołania warunkowego zwolnienia na podstawie art. 160 § 2 k.k.w.

Rozstrzygając o kasacji, Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zacząć trzeba od pominiętej w kasacji okoliczności, iż sądy obu instancji, orzekając o odwołaniu warunkowego zwolnienia, dysponowały

uwierzytelnionym odpisem wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 19 czerwca 2001 r., zawierającym klauzulę prawomocności i wykonalności. Wyrok ten był więc dla sądu penitencjarnego wiążący i obligował do dokonania na jego podstawie ustaleń faktycznych o spełnieniu przesłanek określonych w art. 160 § 1 k.k.w. Sądy penitencjarne obu instancji nie dopuściły się więc zarzuconej w kasacji obrazy art. 160 § 1 k.k.w., gdyż nie dokonały błędnej wykładni tego przepisu, a po ustaleniu, iż spełnione są wszystkie warunki, o jakich mowa w tym przepisie, respektowały zawarty w nim nakaz odwołania warunkowego zwolnienia. Pozorny zarzut obrazy prawa materialnego jest więc w istocie zarzutem błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia o odwołaniu warunkowego zwolnienia.

Dodać też trzeba, że sądy obu instancji nie naruszyły przepisów postępowania (czego zresztą autor kasacji nie zarzuca), gdyż nie było racjonalnych powodów do weryfikowania poprawności klauzuli o prawomocności i wykonalności wyroku (nie zaznaczono w nim, że jest wyrokiem zaocznym, kiedy to porównanie daty wydania i prawomocności pozwoliłoby powziąć wątpliwość co do zachowania terminu określonego w art. 482 k.p.k., a zażalenie skazanego rozpoznawane przez Sąd Apelacyjny nie zawierało miarodajnych sygnałów podważających dane o prawomocności wyroku znajdującego się w aktach sprawy). W postępowaniu o odwołanie warunkowego zwolnienia nie popełniono zatem żadnego błędu prawnego, nie naruszono bowiem ani przepisów prawa procesowego, ani materialnego, błąd taki został natomiast popełniony w innym postępowaniu karnym, co jednak zostało ustalone po wydaniu w dniu 23 listopada 2001 r. prawomocnego postanowienia. Uchylenie zarządzenia o wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K. nastąpiło bowiem dopiero w dniu 15 grudnia 2001 r. wobec stwierdzenia, że oskarżonemu nie doręczono z urzędu odpisu wyroku tego Sądu z dnia 19 czerwca 2001 r. W takiej sytuacji rodzi się

pytanie o dopuszczalność kwestionowania w kasacji ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia przez wskazanie, że są one wynikiem uchybienia popełnionego w innym postępowaniu karnym. Przyjmuje się, że istniejąca obiektywnie wadliwość orzeczenia nie musi być zawiniona przez sąd, który wydał to orzeczenie (P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 1999, t. 2, s. 537, teza 4 do art. 438 k.p.k.). Nie rozwiązuje to jednak wszystkich wątpliwości wiążących się z podstawami kasacji, a nie sposób też nie przytoczyć tutaj poglądu, według którego błąd sądu popełniony w innym postępowaniu nie może być poczytany za uchybienie sądu orzekającego w danej sprawie (A. Kaftal: Środki zaskarżenia w postępowaniu wykonawczym, NP 1972, z. 12, s. 1794, z powołaniem uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 29 kwietnia 1971 r., VI KZP 87/70, OSNKW 1971, z. 7-8, poz. 102).

Zasygnalizowane wątpliwości nie występują na tle uregulowania przewidzianego w art. 24 § 1 k.k.w., przy czym możliwość zastosowania tego przepisu w niniejszej sprawie – co trzeba wyraźnie zaakcentować – jest nie tylko niekontrowersyjna, lecz wręcz oczywista. Przepis ten zezwala sądowi penitencjarnemu na dokonanie w każdym czasie zmiany lub uchylenia poprzedniego postanowienia, jeżeli ujawnią się nowe lub poprzednio nieznanne okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Niezależnie więc od tego, czy przyjmie się, że nieprawomocność wyroku skazującego, jako ustalona i ujawniona po prawomocnym odwołaniu warunkowego zwolnienia jest dla sądu penitencjarnego okolicznością nową, czy też przyjmie się, że wyrok skazujący był, obiektywnie rzecz oceniając, nieprawomocny od początku, a wadliwe było nadanie mu waloru prawomocności – zawsze będzie spełniony jeden z warunków wymienionych w art. 24 § 1 k.k.w.; będzie to bowiem ujawnienie się bądź okoliczności nowej, bądź nieznannej sądowi penitencjarnemu orzekającemu o odwołaniu warunkowego zwolnienia.

Dla jasności dodać trzeba, że przepis art. 160 § 1 k.k.w., będący przepisem szczególnym, wyłącza stosowanie art. 24 § 1 k.k.w. jedynie w zakresie uregulowanym w art. 160 § 1 k.k.w., a więc tylko co do odwołania udzielonego poprzednio warunkowego zwolnienia (po ustaleniu wskazanych w tym przepisie okoliczności faktycznych, tj. prawomocnego skazania na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za popełnione w okresie próby przestępstwo umyślne), natomiast uchylenie postanowienia o odwołaniu warunkowego zwolnienia, jako nieobjęte dyspozycją art. 160 § 1 k.k.w., następuje w trybie przewidzianym w art. 24 § 1 k.k.w. (K. Postulski: Kodeks karny wykonawcy. Komentarz, Gdańsk 1998, s. 104, teza 10 pkt 9).

Oceniając, czy wobec możliwości zastosowania w niniejszej sprawie art. 24 § 1 k.k.w., dopuszczalne jest wniesienie kasacji w trybie art. 521 k.p.k., zauważyć trzeba, że kwestia ta nie była przedmiotem rozważań w orzecznictwie Sądu Najwyższego, natomiast w literaturze podkreśla się, że treść art. 24 k.k.w. nie rozwiewa wątpliwości zarówno co do samej istoty i charakteru uregulowanej w tym przepisie instytucji, jak i jej stosunku do przewidzianych w kodeksie postępowania karnego możliwości wzruszenia prawomocnych orzeczeń (K. Postulski: op. cit., s. 101 i powołana tam literatura). Podkreśla się jednak, że zastosowanie do postanowień wydawanych w postępowaniu wykonawczym jednego z nadzwyczajnych środków wzruszania prawomocnych orzeczeń, tj. wznowienia postępowania, wchodzi w grę w takim tylko zakresie, jaki wykracza poza możliwości reformacji tych postanowień na podstawie art. 24 k.k.w. (K. Postulski: op. cit., s. 105; M. Biłyj, A. Murzynowski: Wznowienie postępowania karnego, Warszawa 1980, s. 58 i 173). Idąc tym tokiem rozumowania, przyjąć trzeba, że również drugi z nadzwyczajnych środków wzruszania prawomocnych orzeczeń, jakim jest kasacja, podlega analogicznym ograniczeniom i że zatem ma zastosowanie w postępowaniu wykonawczym tylko w takich przypad-

kach, w których nie jest możliwe skorygowanie prawomocnych postanowień w trybie art. 24 k.k.w. Normatywnym uzasadnieniem takiego stanowiska jest art. 1 § 2 k.k.w., który stanowi, że przepisy kodeksu postępowania karnego mają odpowiednie zastosowanie w postępowaniu wykonawczym jedynie w kwestiach nie uregulowanych w kodeksie karnym wykonawczym. Skoro zatem art. 24 k.k.w. wprowadza odrębną drogę reformowania prawomocnych postanowień, których nietrafność wynika z ujawnienia nowych lub poprzednio nieznanymi okoliczności, to w sytuacji takiej, jako uregulowanej w kodeksie karnym wykonawczym, stosowanie przepisów o kasacji (podobnie jak o wznowieniu postępowania) zostaje wyłączone. Ważnym uzupełnieniem jest tutaj przepis art. 523 § 1 k.p.k., zgodnie z którym podstawę kasacji mogą stanowić wyłącznie uchybienia prawne, które z kolei nie podlegają korygowaniu w trybie art. 24 k.k.w. (K. Postulski: op. cit., s. 102). Wskazać dodatkowo trzeba, że również na gruncie art. 26 k.k.w. z 1969 r. przeważał pogląd, iż właściwym środkiem eliminowania uchybień prawnych jest rewizja nadzwyczajna lub wznowienie postępowania (M. Biłtyj, A. Murzynowski: op. cit., s. 57-59; A. Kaftal: op. cit., s. 1794-1796; J. Kosiński: Z problematyki uchylania lub zmiany postanowień sądu na podstawie art. 26 k.k.w., ZN IBPS 1979, z. 11, s. 157 i 165 oraz tenże: Prawomocność postanowień sądowych w postępowaniu wykonawczym, Warszawa 1982, s. 102-103; odmiennie S. Paweła: Komentarz do kodeksu karnego wykonawczego, Warszawa 1994, s. 124; zob. także Z. Świdągiewska: Charakter prawny i zakres postępowania sądu w stadium wykonawczym w trybie art. 26 k.k.w., PiP 1986, z. 12, s. 58-59). Aczkolwiek poglądy te straciły częściowo aktualność ze względu na zmianę stanu prawnego, a zwłaszcza „przesunięcie” tzw. bezwzględnych przyczyn odwoławczych z podstaw wznowienia do podstaw kasacji, to jednak ich wartość polega na uporządkowaniu zakresu wykorzystania trzech środków prawnych służących wzruszaniu prawomocnych orzeczeń. Nie można bowiem

pominąć tego, że dopuszczenie „równoległego” korzystania z instytucji przewidzianej w art. 24 k.k.w. oraz kasacji grozi wszczynaniem dwóch postępowań w tej samej sprawie i wydaniem w nich niezgodnych orzeczeń (z tego właśnie powodu sprawdzono w niniejszej sprawie, czy sąd pierwszej instancji nie wydał postanowienia w trybie art. 24 § 1 k.k.w.). Przedstawione rozwiązanie ma i tę zaletę, że nie zamyka osobom uprawnionym możliwości zaskarżenia decyzji uznanej przez nie za nietrafną. Orzeczenia wydane na podstawie art. 24 k.k.w. podlegają bowiem kontroli w trybie zwykłych środków odwoławczych, a taka cecha przewidzianego w tym przepisie środka prawnego przemawia dodatkowo przeciwko dopuszczalności zastępowania go nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia w postaci kasacji.

W podsumowaniu stwierdzić trzeba, że z uwagi na treść art. 1 § 2 k.k.w. oraz podstawy kasacji określone w art. 523 § 1 k.p.k., niedopuszczalne jest zaskarżenie kasacją prawomocnych postanowień sądu wydawanych w postępowaniu wykonawczym w zakresie, w jakim podlegają one korygowaniu w trybie przewidzianym w art. 24 § 1 k.k.w.

Z tych powodów Sąd Najwyższy pozostawił kasację Prokuratora Generalnego bez rozpoznania (...).